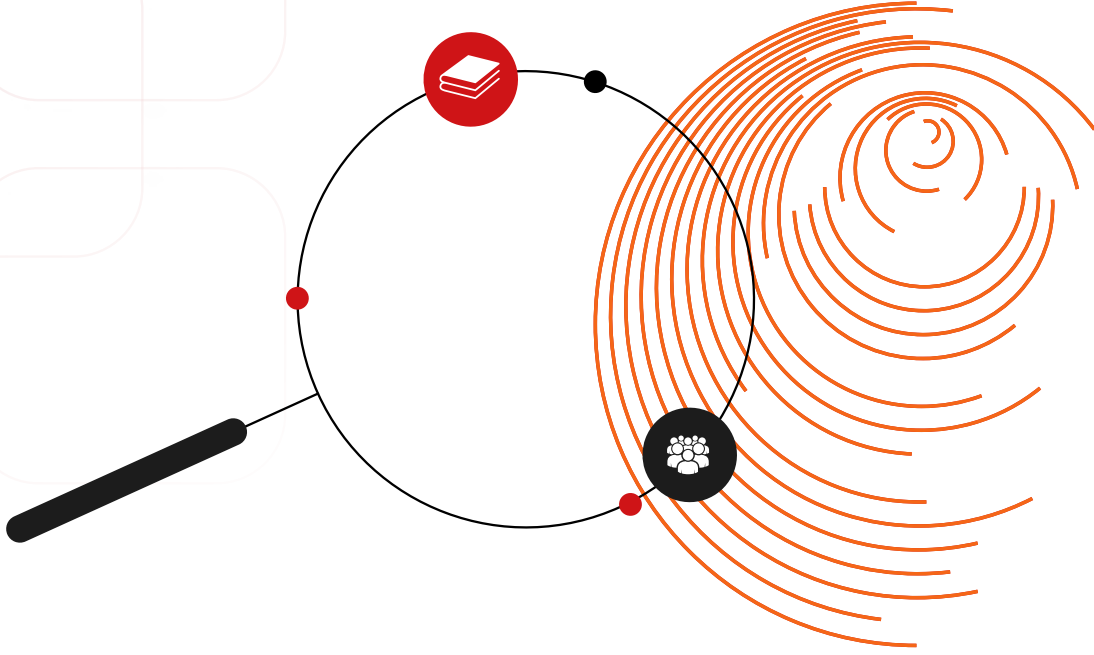

TEMMUZ 2026 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

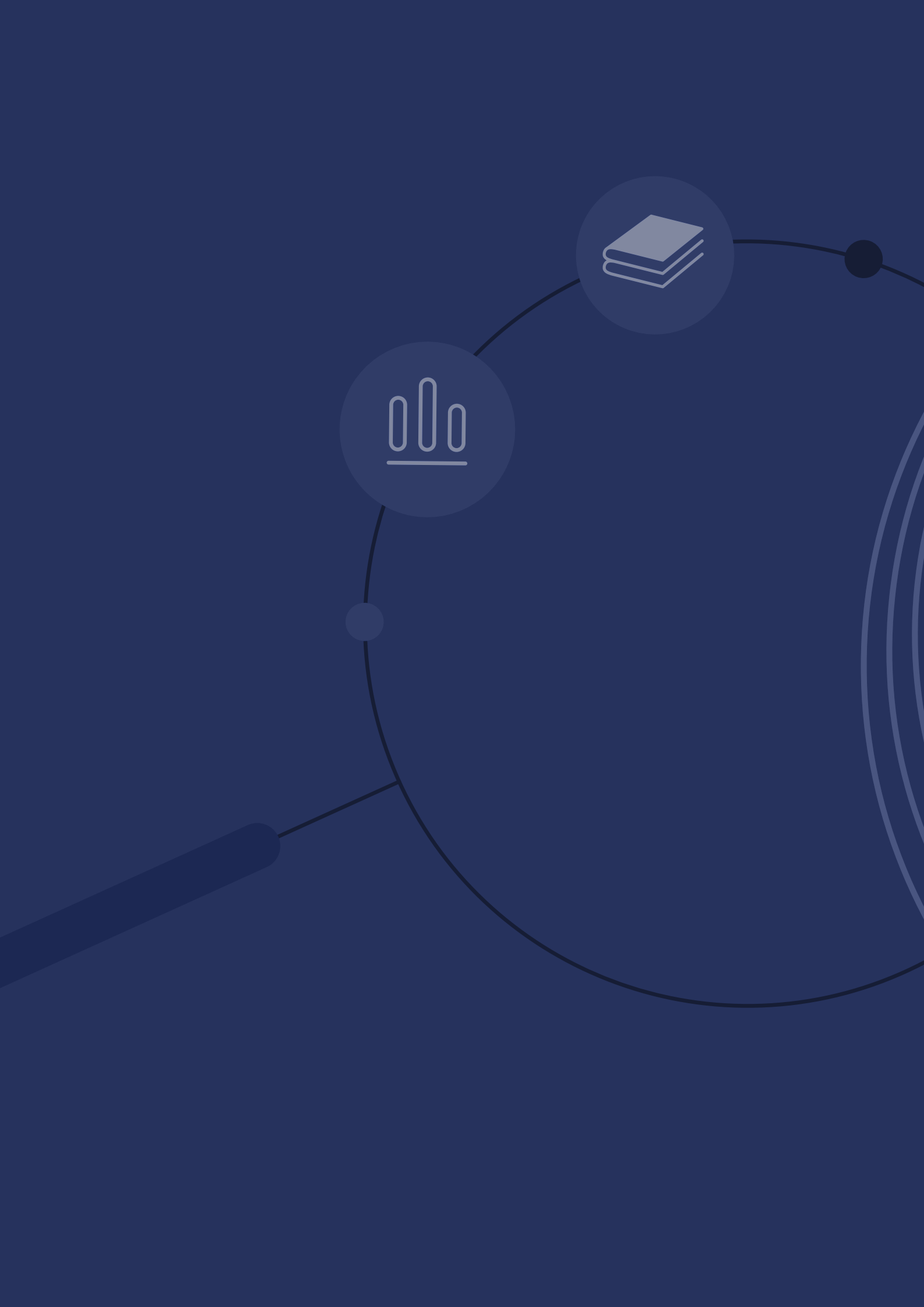

EĞİTİM ARAŞTIRMALARI

- Özel Yetenekli Bireylerin Hayatta Anlam Arayışı
- Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Politika ve Pratik Kopukluğu: Eyalet, Bölge ve Okul Düzeyinde Bir İnceleme
- Özel Yeteneğe Dair Mitler ve Yanılgılar: Eğitimcilerin Deneyimlerine Göre Karşılaştırma

TOPLUM ARAŞTIRMALARI

- Kişisel Deneyimlerden Profesyonel Uygulamaya: Norveç'te Bağımlılık Tedavisinde Zorluklar ve Elde Edilen Bulgular
- Gençler Arasında Suçluluk Davranışındaki Uzun Vadeli Eğilimlerin Açıklanması: Anket ve Sicil Verilerinden Elde Edilen Kanıtlar
- Gerilime Rağmen Dayanıklılık: Aile Yapıları İçindeki Yetişkin Kardeş İlişkileri

Hazırlayanlar

Banu Zehir
Zeynep Yalçıntaş

Editör

Abdullah Uğur

Grafik Tasarım

Tenzile Şevval Şahin

Enstitü Sosyal | Dünyadan Araştırma Gündemi

Temmuz 2026

Yayın Türü

Bülten

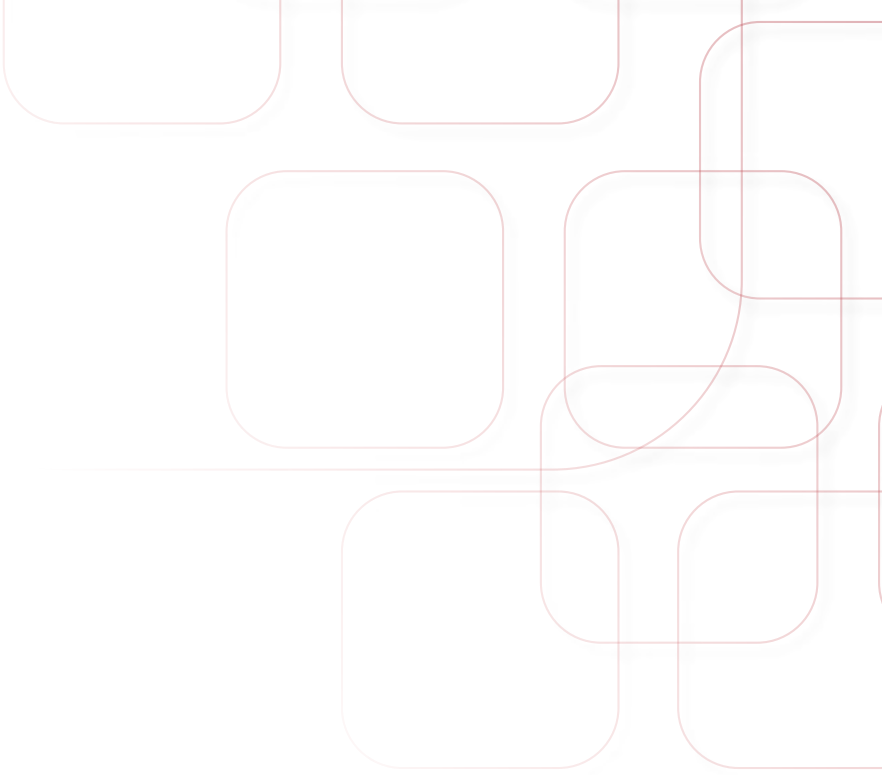
Yönetim Yeri

Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No. 18
Üsküdar / İstanbul

İletişim

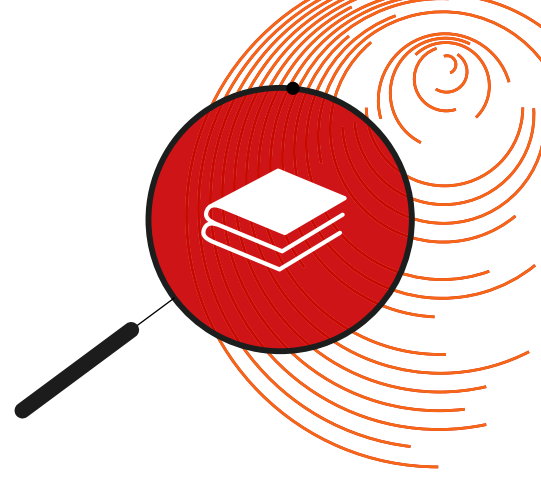
0216 422 00 22
www.enstitusosyal.org
info@enstitusosyal.org

Dünyadan Araştırma Gündemi, eğitim ve toplum bilimleri alanlarında akademik seçki sunan ücretsiz bir yayındır.

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

EĞİTİM

ARAŞTIRMALARI

Özel Yetenekli Bireylerin
Hayatta Anlam Arayışı

Özel Yeteneklilerin
Eğitiminde Politika ve
Pratik Kopukluğu: Eyalet,
Bölge ve Okul Düzeyinde
Bir İnceleme

Özel Yeteneğe Dair Mitler
ve Yanılgılar: Eğitimcilerin
Deneyimlerine Göre
Karşılaştırma

Gifted Education International

Gifted Education International, özel yetenekli, akranlarından farklı bir potansiyele sahip çocuk ve gençlerin eğitimi ile gelişimine odaklanan uluslararası ve hakemli bir dergidir. SAGE Publications tarafından yayımlanan dergi, dünya genelindeki farklı eğitim sistemlerinden gelen özgün araştırmaları, teorik tartışmaları, program değerlendirmelerini ve politika analizlerini bir araya getirir. Yayımlanan çalışmaların ortak noktası, özel yetenekli bireylerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan müfredat tasarımları, tanılama yöntemleri ve rehberlik stratejileri gibi konularda küresel bir bilgi paylaşımı sağlamasıdır. Hem teorik altyapıyı güçlendiren hem de okul ortamındaki uygulamalara doğrudan etki eden makalelere yer veren *Gifted Education International*, bu alanda çalışan akademisyenler, öğretmenler, okul yöneticileri ve politika yapımcılar için zengin, metodolojik açıdan sağlam ve uygulamaya dönük bir yayın platformu sunar.

1

Özel Yetenekli Bireylerin Hayatta Anlam Arayışı

The Search for Meaning in the Life of the Gifted

Varoluşsal meseleler birçok özel yetenekli birey için büyük önem taşımakta ve bu durum özel yetenekli olmayan akranlarına kıyasla çok daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu bireyler çocukluk ya da ergenlik dönemlerinden itibaren çevrelerindeki her şeyi sorgulama; yaşamın anlamı, ölüm, acı ve dünyadaki kötülükler üzerine derinlemesine düşünme eğilimindedirler. Tarihsel olarak özel yeteneklilik yüksek IQ ve akademik başarı üzerinden tanımlanmış olsa da çocuklukta özel yetenekli (*gifted*) olarak tanımlanan birçok bireyin, yetişkinlikte bu potansiyellerini tam olarak ortaya koyamadıkları görülmektedir. Bu bireylerin çocuklukta yetişkinliğe başarılı bir geçiş yapılabilmesi, yaşamlarında kişisel bir anlam ve bu anlama hizmet eden bir amaç bulabilmesiyle doğrudan bağlıdır. Yaşamlarında anlam bulamamak; özel yetenekli bireyleri yabancılaşmaya, sahte bir kimlik (*pseudo-meaning*) geliştirmeye, varoluşsal depresyon gibi ruhsal sıkıntılara açık hâle getirebilmektedir.

AMAÇ

Bu makalenin amacı, özel yetenekli bireylerin (özellikle çocukluktan yetişkinliğe geçiş evresinde) yaşamlarında “anlam” kavramının önemini literatür ve klinik gözlemler ışığında incelemektir. Çalışma; Dabrowski’nin pozitif uyumsuzluk/çözülme (*positive disintegration*) kuramı ile Frankl, Yalom ve Längle’nin varoluşçu psikoterapi yaklaşımlarını bütünleştirerek, özel yetenekli bireylerin anlam arayışlarını destekleyecek eğitsel ve terapötik çözüm önerileri sunmayı hedeflemektedir.

KAPSAM VE YAKLAŞIM

Çalışma; kuramsal önermelerin entegrasyonuna, mevcut ampirik araştırmaların taranmasına ve makale yazarlarından psikiyatrist/psikoterapist Dr. Rodríguez-Fernández’in özel yetenekli danışanlarıyla yürüttüğü klinik gözlemlere dayanan nitel bir literatür analizi ve sentez çalışmasıdır. Analizde özellikle şu temel kuramsal çerçeveler harmanlanmıştır:

- **Viktor Frankl'ın Logoterapisi:**
Anlamın nesnel olarak keşfedilebilir bir gerçeklik olduğunu savunur. Frankl'a göre anlam bulma, kendini aşma (*self-transcendence*) ve sorumluluk ile yakından ilişkilidir. Yani, kişi ancak kendinin ötesine bakıp insanlık için ortak iyiyi arama yolunda olduğunda gerçek bir anlama ulaşır.
- **Irvin Yalom'un Varoluşçu Terapisi:** Yaşamda hazır bir anlam bulunmadığını, insanın kendi anlamını özgürce inşa etmesi (*construction*) gerektiğini öne sürer.
- **Kazimierz Dabrowski'nin Pozitif Çözülme Kuramı:** Özel yeteneklilerin yaşadığı krizlerin ve varoluşsal depresyonun, bireyin daha yüksek ve entegre bir kişilik düzeyine ulaşması için gerekli bir gelişimsel evre (pozitif çözülme) olduğunu savunur.
- **Sternberg'in Beşgen (Pentagonal) Kuramı ve Dönüştürücü Özel Yeteneklilik (*Transformational Giftedness*):** Özel yetenekliliği sadece IQ ile sınırlamaz. Kurama göre bu yetenek; nadir olma, uzmanlarca tasdiklenme, üretkenlik, toplumsal değere sahip olma ve dünyaya etik/pozitif katkı sunma (insani/dönüştürücü özel yeteneklilik) kriterleriyle açıklar.

KURAMSAL ANALİZ VE YAŞAMSAL ZORLUKLAR

1. Özel Yeteneklilerde Anlam Arayışının Getirdiği Varoluşsal Riskler

- **Varoluşsal Boşluk ve Duyarsızlaşma:**
Özel yetenekli çocuklar ve ergenler,

yaşamın absürt ve çelişkili yönlerini akranlarından çok daha hızlı fark ederler. Bu durum, tatmin edici bir yanıt bulunamadığında günlük hayata karşı yoğun bir ilgisizlik, boşluk hissi ve can sıkıntısıyla sonuçlanabilir.

- **Varoluşsal Nevroz ve Çatışma:**
Bireyin kendi içsel gelişim ve özgünlük ihtiyacı ile çevresinin (aile, okul, toplum) ondan beklentileri arasında sıkışması durumudur. Özellikle yüksek empatiye ve insani değerlere sahip özel yetenekliler bu çatışmayı çok daha derin yaşarlar.
- **Varoluşsal Depresyon ve Kriz:**
Geleneksel bilişsel-davranışçı terapilerin veya ilaç tedavisinin nüfuz etmekte yetersiz kaldığı, hayatın tamamen anlamsız ve beyhude algılandığı derin umutsuzluk durumudur. Dabrowski'ye göre bu kriz aslında sağlıklı bir yeniden yapılanmanın (pozitif çözülme) habercisidir ancak doğru yönlendirilmezse ağır klinik rahatsızlıkları tetikleyebilir.

2. Sahte Anlam (*Pseudo-Meaning*) Geliştirme Yolları

Özel yetenekli bireyler toplumsal kabul görmek ya da yaşadıkları dışlanma açısından kaçınmak için kendilerine yabancı olan sahte anlam alanlarına yönelebilirler:

- **Potansiyeli Maskeleye:** Akranları tarafından dışlanmamak adına kapasitelerini gizleme, bildiklerini söylememe ve sırf uyum sağlamak için başkalarının beklentilerine göre yaşama eğilimidir.

- **Araçsallaştırılma (Co-option):**
Çocukların veya yetişkinlerin, kendi ilgi ve arzuları dikkate alınmaksızın sistemler, kurumlar (örneğin etik dışı çalışan büyük finans şirketleri) ya da otorite figürleri tarafından sadece yüksek becerileri nedeniyle kendi çıkarları için kullanılmasıdır.
- **Narsisizm ve Toksik Özel Yeteneklilik:**
Bireyin özel yeteneklerini sadece kendi egosunu tatmin etmek, “üstünlüğünü kanıtlamak” ve başkalarını sömürmek için kullanmasıdır. Bu durum geçici bir doyum sağlasa da derin bir varoluşsal boşlukla sonuçlanır.

ANLAM BULMA VE GELİŞTİRME YOLLARI

Makale, özel yetenekli bireylerin terapide ve eğitim süreçlerinde hayatlarına nasıl gerçek bir anlam katabileceklerini şu boyutlarla açıklamaktadır:

- **Yaşamında Kendini Gerçekleştirmeye**
Yönelme: Sadece anlık hazlara odaklanmak yerine, bireyin kendi öz değerleriyle tutarlı, toplumsal faydayı gözetken, sorumluluk bilinci yüksek ve potansiyelini gerçekleştirmeye odaklı bir yaşam sürmesidir.
- **Yaratıcı, Yaşamsal ve Tavırsal Değerler:** Frankl’ın teorisinden hareketle, dünyaya bir şey üretip sunarak (yaratıcı değerler), doğayı, sanatı ve sevgiyi deneyimleyerek (yaşamsal değerler) ya da kaçınılmaz acılar karşısında onurlu bir duruş sergileyerek (tutumsal değerler) anlam inşa edilir.

- **Kendini Aşma (Self-Transcendence) ve İnsanlık Yararına Özel Yeteneklilik:**
Gerçek anlam, bireyin kendi bencil sınırlarının ötesine geçip insanlığa, bilime ya da etik değerlere katkı sunduğu an başlar. Bu durum Sternberg’in bilgelik (ortak faydayı gözetme) ve insanlık yararına özel yeteneklilik (*humanitarian giftedness*) kavramlarıyla doğrudan örtüşmektedir.
- **Öz Şefkat (Self-Compassion) ve Uyum:** Özel yetenekli bireylerde sık görülen mükemmeliyetçilik, gerçekçi olmayan yüksek beklentiler ve sert içsel eleştirilere karşı bir kalkan görevi görür.
- **Maneviyat ve Varoluşsal Zekâ:**
Dinlerden bağımsız olarak, bireyin evrendeki yerini sorgulama kapasitesi olan varoluşsal zekanın aktif edilmesi ve bilinçli farkındalık (*mindfulness*) pratikleri anlam arayışını kolaylaştırır.

SONUÇ

Eğitim programlarının çok büyük bir kısmı özel yetenekli çocukların akademik potansiyellerini veya yeteneklerini geliştirmeye odaklanırken, bu gelişimin ne için ve hangi amaçla yapıldığı sorusunu tamamen göz ardı etmektedir. Yaşam amacı ve anlam duygusu aşılınmayan özel yetenekli çocuklar, yetişkinliğe geçtiklerinde narsistik bir yöne kayma, yeteneklerinin başkaları tarafından sömürülmesine izin verme ya da ağır varoluşsal depresyon süreçlerinde kaybolma riskiyle karşı karşıyadırlar.

Eğitimcilerin ve terapistlerin görevi, özel yetenekli öğrencilerin sadece akademik olarak hızlandırılmış sınıflarda eğitim görmelerini sağlamanın yanı sıra, kendilerini kabul etmelerini, öz şefkatlerini (mükemmelliyetçiliğe kaymamaları ve eleştirel sert iç sese kulak vermemeleri) ve yeteneklerini insanlığın ortak yararına

(dönüştürücü/insanlık yararına özel yeteneklilik) nasıl kullanacaklarını keşfetmelerini desteklemektir. Eğitim sürecinde varoluşsal konuların akran gruplarında tartışılmasına olanak tanınmalı ve anlam, gündelik yaşamda bilgeliğe giden yol olarak müfredatlara entegre edilmelidir.

Kaynak: Rodríguez-Fernández, M. I., & Sternberg, R. J. (2024). The search for meaning in the life of the gifted. *Gifted Education International*, 40(2), 119-140. <https://doi.org/10.1177/02614294231189923>

2

Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Politika ve Pratik Kopukluğu: Eyalet, Bölge ve Okul Düzeyinde Bir İnceleme

*Concordance of Gifted Education Policy and Practices at the
State, District, and Local Levels*

ABD’de özel yeteneklilerin eğitime yönelik politikalar eyaletler arasında ciddi farklılıklar göstermektedir. Kanıta dayalı araştırmaları temel alarak eğitim politikaları geliştirme yönünde küresel bir eğilim olmasına rağmen, okul idarecileri ve öğretmenlerin her zaman önerilen uygulamalarla veya kanıta dayalı politikalarla uyumlu adımlar atmadığı görülmektedir. Politika girişimlerinin hayata geçirilmesi sürecinde; bireysel inançlar, yerel okul kültürü, finansman, ulusal kuruluşların destek düzeyi ve kurumsal misyonlar birer filtre görevi görerek uygulamayı şekillendirmektedir. Bu çalışma, ABD’deki iki eyalette (Brunswick ve Corsica) özel yeteneklilerin eğitime yönelik politikaların ve raporlanan uygulamaların; eyalet, bölge ve okul (yerel) düzeyleri arasında ve ulusal standartlarla ne ölçüde uyum gösterdiğini derinlemesine ve karşılaştırmalı olarak incelemektedir.

AMAÇ

Araştırmanın temel amacı; özel yetenekli öğrencilerin tanınması ve kendilerine hizmet sunulması konusunda yasal

zorunluluğu bulunan ve bölgelerden resmî uygulama planları talep eden iki farklı eyaletteki uygulamaları incelemektir. Bu çalışmada eyalet politikalarının, bölge politikalarının ve yerel okul uygulamalarının birbiriyle ve ulusal referans kabul edilen Ulusal Özel Yetenekli Çocuklar Derneği (*National Association for Gifted Children*) standartları ile olan uyum (concordance) ve uyumsuzluk (dissonance) düzeyleri ortaya konmuştur.

YÖNTEM

Araştırma Deseni: Çalışma, eyalet ve bölge düzeyindeki resmî politika belgeleri ile bölge ve okul düzeyindeki anket verilerini analiz eden nitel bir doküman analizi (qualitative document analysis) olarak tasarlanmıştır.

■ **Örneklem Seçimi:** Özel yeteneklilerin tanınması ve programlanması konusunda eyalet düzeyinde yasal zorunluluğu olan ve bölgelerden düzenli izleme/raporlama talep eden iki eyalet (Brunswick ve Corsica) amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Eyaletlerdeki sosyoekonomik ve nüfus çeşitliliğini yansıtmak amacıyla;

okulların bütçe imkânları (ücretsiz/ indirimli yemek oranları) ve öğrenci sayıları dikkate alınarak farklı büyüklükte ve gelir düzeyinde 16 bölge (her eyaletten 8 bölge) seçilmiştir. Bu bölgelerden veri doygunluğuna ulaşana kadar toplam 24 ilkokul örneklemeye dâhil edilmiştir.

■ Veri Toplama Araçları ve Süreci:

1. **Politika Belgeleri:** Eyaletlerin eğitim bakanlığı web siteleri, yasal mevzuat ve resmî özel yetenek standartları incelenmiştir. Bölge düzeyinde ise eyalete resmî olarak sunulan Bölge Program Planları analiz edilmiştir.
2. **Anketler:** Bölge ve okul düzeyindeki idarecilerden; tanılama, hizmet sunum modelleri, profesyonel gelişim ve müfredat uygulamalarını içeren ve bilişsel mülakatlarla geçerliliği sağlanmış anketler aracılığıyla veriler toplanmıştır.

- **Veri Analizi:** Altheide ve Schneider'ın 12 adımlı nitel doküman analizi süreci takip edilmiştir. Veriler NAGC 2010 standartları temelinde tümdengelimsel ve tümevarımsal kodlamaya tabi tutulmuş; uyum düzeyleri “Tam Uyumlu”, “Uyumlanma Yolunda”, “Kısmen Uyumlu”, “Zayıf Uyumlu” ve “Uyumlu Değil/Veri Yok” şeklinde kategorize edilmiştir. Güvenirlik için çoklu kodlayıcılar arası uzlaş (consensus) ve uzman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır.

TEMEL BULGULAR

1. Tanılama Politikaları ve Uygulamaları

- Eyaletlerin ve bölgelerin resmî politikalarında, ulusal standartların şu 3 uygulaması aynen benimsenmiştir:
 - **Çoklu test/ölçüm kullanmak:** Çocuğu tek bir testle değil, birkaç farklı yöntemle değerlendirmek.
 - **İtiraz hakkı tanımak:** Tanılama sonuçlarına ailelerin itiraz edebileceği bir sistem kurmak.
 - **Öğrenci profili oluşturmak:** Karar verirken çocuğun sadece test puanına bakmayıp, genel bir profilini de çıkarmak.
- Eyalet ve bölge politikalarında, ulusal standartların çok önem verdiği şu 2 kurala dair hiçbir madde veya yönerge bulunmuyor:
 - **Yerel normlar (Local norms):** Çocuğu tüm ülkenin/eyaletin ortalamasına göre değil, sadece kendi okulu veya bölgesindeki akranlarına göre değerlendirmek (Örneğin dezavantajlı bir okuldaki en parlak çocukları gözden kaçırmamak için bu şarttır).
 - **Sınıf seviyesinin üstünde testler uygulamak (Out-of-level/Above-grade testing):** 3. sınıftaki çok parlak bir çocuğa, gerçek potansiyelini görmek için 5. sınıf seviyesinde testler uygulamak.

- Politika ve uygulama arasında görülen bir başka fark ise resmî kuralların sahaya (okul düzeyine) yansıma biçiminde ortaya çıkmaktadır.
- Bölgelerin resmî politikalarında tanılama süreçlerinin bir Seçim Komitesi (*Selection Committee*) tarafından yürütüleceği taahhüt edilmesine rağmen, raporlanan uygulamalarda 16 bölgeden yalnızca 9'unun bu komiteleri aktif olarak kullandığı görülmüştür.
- Ayrıca 8 bölge, ulusal standartlar tarafından net bir şekilde dışlanmasına rağmen tanılama kararlarında halen katı puan barajları (*cut-off scores*) ve puan matrisleri (*matrices*) uyguladığını bildirmiştir.
- 16 bölgeden 12'si ise evrensel tarama (*universal screening*) prosedürü uyguladığını belirtmiştir.

2. Hizmet Sunum Modeli ve Programlama (Service Delivery Model/ Programming)

- **Eyalet Politikalarının Gücü:** Eyalet düzeyindeki politikalar; hizmetlerin sürekliliği (*continuum of services*), akademik hızlandırma (*acceleration*), esnek gruplama seçenekleri, çok yıllık program planları ve mentorluk/ staj uygulamalarının tamamında ulusal standartlarla tam uyumlu tasarlanmıştır.
- **Bölge Politikalarındaki Çeşitlilik:** Çok yıllık planlama zorunluluğu tüm bölgelerde uygulanmaktadır. Ancak Brunswick'teki bölgelerin bazılarında

tam akademik hızlandırmaya (sınıf atlatma) izin verilirken ders bazlı hızlandırmaya değinilmediği; bazılarında ise tam tersi bir durumun söz konusu olduğu ("uyumlanma yolunda" veya "kısmen uyumlu") görülmüştür.

- **Okul Düzeyindeki Sınırlılıklar:** Eğitim uygulamalarının yürütüldüğü okul düzeyinde ciddi bir homojenleşme ve daralma göze çarpmaktadır:
 - Örnekteki 24 okulun 19'unda özel yetenekli öğrencilerin günün çok büyük bir bölümünü normal eğitim sınıflarında geçirdiği raporlanmıştır.
 - Corsica'daki 13 okulun 12'si, Brunswick'teki 11 okulun ise 6'sı ayrı sınıf (*pull-out*) modeli uyguladığını, ancak bu hizmetin haftada 2 saat veya daha az gibi son derece düşük yoğunlukta (*low dose*) kaldığını belirtmiştir.
 - Eyalet ve bölge politikalarında yoğun şekilde teşvik edilmesine ve literatürdeki güçlü akademik başarı kanıtlarına rağmen, okul düzeyinde akademik hızlandırma (*hem sınıf hem ders bazlı*) uygulamalarının son derece nadir olduğu ve okul idarecilerinin/ öğretmenlerinin bu uygulamaya karşı dirençli ya da kaygılı olduğu saptanmıştır.
 - Okulların birçoğunda, özel yetenekli çocukları aynı sınıfta bir araya getiren *kümeleme yöntemi* ve öğrencilerin seviyelerine göre *farklılaştırılmış ödevlendirme modelleri* kullanılmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma; özel yetenekliler eğitiminde mevzuat düzeyinde çok sıkı politikalar ve resmî raporlama/izleme mekanizmaları (bölge planı sunma zorunluluğu gibi) geliştirilse dahi, bu durumun yerel okul düzeyindeki pratik uygulamalara tam olarak yansımadığını göstermektedir. Özellikle akademik hızlandırma gibi etkililiği kanıtlanmış müdahaleler ve yerel normlara uygun tanılama gibi çağdaş yöntemler okul düzeyindeki kökleşmiş inançlar, bütçe kısıtlılıkları, iletişim eksiklikleri ve politik

baskılar gibi filtreler nedeniyle hayata geçirilememektedir. Elde edilen bulgular, özel yetenekli öğrencilerin potansiyellerine uygun bir eğitim alabilmeleri için yalnızca kağıt üzerinde “yukarıdan aşağıya” politika üretmenin yeterli olmadığını, okullarda hesap verebilirlik mekanizmalarının kurulması, öğretmenlerin değerlendirme okuryazarlığının artırılması, yöneticilere yönelik rehberlik araçlarının (örneğin yerel norm hesaplama tablolarının) sağlanması ve kurallara uymama durumunda yaptırımların devreye sokulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kaynak: Brodersen, A. V., Hemmner, V. L., Callahan, C. M., & McCoach, D. B. (2023). Concordance of gifted education policy and practices at the state, district, and local levels. *Gifted Education International*, 39(3), 337-377. <https://doi.org/10.1177/02614294221129928>

Özel Yeteneğe Dair Mitler ve Yanılgılar: Eğitimcilerin Deneyimlerine Göre Karşılaştırma

Who Believes the Myths? Educator Misconceptions About Giftedness Across Roles, Training, and Experience

Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi üzerine yürütülen güncel akademik araştırmalara ve kuramsal gelişmelere rağmen, bu öğrencilerin doğası, tanınması ve eğitsel ihtiyaçlarına yönelik çeşitli mitler (bilimsel kanıtlarla çelişen doğru bilinen yanlışlar) eğitimciler arasında varlığını sürdürmektedir. “Özel yetenekli çocuk her koşulda başarılı olur.”, “Bir çocuk özel yetenekliyse her alanda mükemmeldir.” veya “Tek bir test skoru, çocuğun özel yetenekli olup olmadığını kesin olarak belirler.” gibi kalıplaşmış yanılgılar, sınıf içi uygulamaları olumsuz etkilemekte, fırsat eşitliğini zedelemekte ve bu öğrencilerin potansiyellerine uygun eğitsel desteği almalarını engellemektedir. Bu çalışma, Türkiye’deki öğretmen adayları, görevdeki öğretmenler ve akademisyenlerin özel yeteneklilikle ilgili mitlere ne derece inandıklarını ve bu inançların sosyodemografik ile profesyonel değişkenlere göre nasıl şekillendiğini ampirik ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelemektedir.

AMAÇ

Araştırmanın temel amacı, öğretmen adayları, görevdeki öğretmenler ve öğretmen eğitiminde görev yapan üniversite öğretim üyelerinin özel yeteneklilik konusundaki mitleri ve yanılgıları benimseme düzeylerini ortaya koymaktır. Çalışma ayrıca cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mezun olunan/çalışılan akademik bölüm, özel yetenekliler eğitimi alanında eğitim alma durumu ve bu eğitimin süresi gibi değişkenlerin mitlere olan inanç üzerindeki etkisini belirlemeyi hedeflemektedir.

YÖNTEM

- **Araştırma Deseni:** Bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerine uygun olarak, ilişkisel ve karşılaştırmalı analizlerin yapıldığı kesitsel bir desenle tasarlanmıştır.
- **Veri Toplama Aracı:** Veriler, araştırmacılar tarafından yeni geliştirilen ve psikometrik olarak doğrulanmış 20 maddelik Özel

Yeteneklilikle İlgili Bireysel Yanılgıları Hızlı Değerlendirme Testi (*Rapid Assessment Test of Individual Misconceptions about Giftedness*, RATIMAG) ölçeğiyle toplanmıştır. Ölçek 5'li Likert tipinde olup üç alt boyuttan oluşmaktadır:

1. Özel Yeteneklilerin Özellikleri ve İhtiyaçları (*Characteristics and Needs of the Gifted* - 12 madde): Örnek bir madde: "Özel yeteneklilik gelişimsel bir olgudur."
2. Değerlendirme ve Başarılar (*Assessment and Achievements* - 3 madde): "Özel yetenekli öğrenciler, akademik gelişimi destekleyen eğitsel ve sosyal ortamlar bulmakta zorluk yaşayabilirler."
3. Özel Yeteneklilerin Gelişiminin Kişilik ve Sosyal-Duygusal Yönleri (*Personality and Social-Emotional Aspects of Gifted Development* - 5 madde): "Özel yetenekliler eğitimi, zorunlu müfredatın organik bir parçası değil; sadece fazladan verilen ekstra bir faaliyettir."

■ **Katılımcılar:** Türkiye genelindeki okul ve üniversitelerden kolayda örnekleme (*convenience sampling*) yöntemiyle ulaşılan toplam 562 kişi araştırmaya katılmıştır. Katılımcı profili şu şekildedir: 164 öğretmen adayı, 291 görevde olan öğretmen, 107 üniversitede öğretim üyesi. Örneklemin %60,7'si kadın, %39,3'ü erkektir.

■ **Veri Analizi:** Verilerin normal dağılım göstermediği saptandığından *non-parametric* (parametrik olmayan) istatistiksel testler kullanılmıştır. İki grup arasındaki karşılaştırmalarda

Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Anlamlı fark çıkan çoklu grup karşılaştırmalarında *post-hoc* analiz olarak Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi yürütülmüştür.

TEMEL BULGULAR

1. Genel Durum ve Cinsiyet Faktörü

- Katılımcıların genel olarak özel yetenekliliğe dair mitleri ayırt edebildikleri ve bilimsel doğrulara daha yakın oldukları görülmüştür.
- Kadın ve erkek eğitimcilerin bu yanılgılara düşme oranları arasında hiçbir alanda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

2. Yaş ve Deneyim Kalıpları

- 18-25 yaş aralığındaki genç eğitimcilerin, hem çocukların gelişimsel özellikleri hem de kişilik/ sosyal-duygusal ihtiyaçları konusunda kulaktan dolma bilgilere ve yanılgılara inanma eğiliminin diğer yaş gruplarına kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Buna karşın, 33-40 yaş arasındaki deneyimli eğitimcilerin özel yetenekli çocukların doğasını çok daha doğru ve bilimsel kaynaklara uygun şekilde algıladıkları saptanmıştır.

3. Eğitim Düzeyi Etkisi

- Eğitim seviyesi yükseldikçe doğru bilinen yanlışlardan uzaklaşma ve bilimsel doğruları yakalama oranı belirgin şekilde artmaktadır.

- Yüksek lisans ve doktora derecesine sahip olanların; lise ve lisans mezunlarına kıyasla, çocukların gerçek ihtiyaçlarını ve psikososyal gelişim süreçlerini çok daha doğru bildikleri ortaya konmuştur.

4. Akademik Bölüm ve Branş Farklılıkları

- İncelenen 11 farklı akademik bölüm (sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, fen öğretmenliği, özel eğitim, psikoloji, yabancı dil eğitimi vb.) arasında genel olarak bu yanılgılara inanma düzeyleri açısından büyük bir fark gözlenmemiştir.
- Sadece sınıf öğretmenliği çıkışlı olanların, çocukların kişilik ve sosyal duygusal gelişim süreçlerindeki yanlış kalıplara diğer branşlara kıyasla daha az prim verdiği ve bu alanda daha doğru bilgilere sahip olduğu saptanmıştır.

5. Özel Yetenekliler Alanında Eğitimin ve Sürenin Etkisi

- **Eğitim Alma Durumu:** Bu konuda özel kurs veya eğitim almış eğitimcilerin, almayanlara kıyasla çocukların hem zihinsel hem de sosyal-duygusal ihtiyaçları konusunda çok daha bilinçli oldukları ve yaygın yanılgılara düşmedikleri saptanmıştır.
- **Eğitim Süresi:** Aldığı eğitimin süresi 5 yılı aşanların, 1-5 yıl arası eğitim alanlara kıyasla özel yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerini çok daha doğru teşhis edebildikleri belirlenmiştir.

6. Mesleki Rollerin Karşılaştırılması

- **Üniversite Öğretim Üyeleri:** Teorik altyapılarının güçlü olması hasebiyle, özel yetenekli çocukların genel özellikleri ve eğitsel ihtiyaçları konusunda yanılgılara en az düşen (doğru bilgi düzeyi en yüksek) grup olmuştur.
- **Öğretmen Adayları:** Çocukların kişilik ve sosyal duygusal gelişim alanındaki kalıplaşmış mitleri en çok reddeden (bu yaş grubunun duygusal ihtiyaçlarına en güncel ve doğru perspektiften bakan) grup olarak öne çıkmıştır.
- **Görevdeki Öğretmenler:** Mesleki rutinleri nedeniyle teorik boyutlardaki mitlere inanma eğilimlerinin akademisyenlere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır.

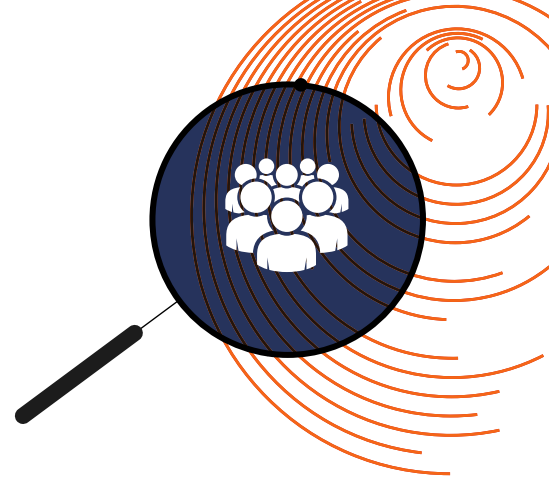
SONUÇ

Bu araştırma; eğitimcilerin özel yetenekli öğrencilere dair mitleri genel olarak orta düzeyde reddettiğini ancak bu yanılgıların homojen olarak dağılmadığını göstermektedir. Cinsiyet gibi sabit kişisel özellikler inanç üzerinde rol oynamazken; eğitim düzeyi, mesleki rol ve özellikle de özel yetenekliler eğitimine ayrılan süre gibi dinamik faktörler mitlerin kırılmasında kritik öneme sahiptir. Akademisyenlerin kuramsal altyapısının güçlü olması, öğretmen adaylarının ise güncel eğitim programları sayesinde sosyal-duygusal boyutlara daha duyarlı olması dikkat çekicidir.

Elde edilen bulgular; Gagné'nin Özel Yeteneklilik ve Kabiliyet Ayrımı Modeli, Renzulli'nin Üç Halka Kuramı ve Ziegler'in Aktiyotop Modeli çerçevesinde değerlendirilmiştir. Türkiye bağlamında özel yetenek (*giftedness*)/kabiliyet (*talent*) kavramlarının terminolojik olarak net ayrıştırılamamasının ve hizmet içi eğitimdeki yetersizliklerin mitlerin kalıcılığına zemin hazırladığı

vurgulanmaktadır. Yetenek gelişim sürecinin sağlıklı yürütülebilmesi için eğitim fakültesi müfredatlarına bu konunun entegre edilmesi ve görevdeki öğretmenlere yönelik kısa vadeli seminerler yerine, kavramsal değişimi destekleyen uzun soluklu ve mesleki kariyer döngüsüne yayılmış sürdürülebilir eğitim programlarının zorunlu kılınması önerilmektedir.

Kaynak: Ercan, M. I., & Ziegler, A. (2025). Who believes the myths? Educator misconceptions about giftedness across roles, training, and experience. *Gifted Education International*, 02614294251400182. <https://doi.org/10.1177/02614294251400182>

TOPLUM ARAŞTIRMALARI

■ Kişisel Deneyimlerden
Profesyonel Uygulamaya:
Norveç'te Bağımlılık
Tedavisinde Zorluklar ve Elde
Edilen Bulgular

■ Gençler Arasında Suçluluk
Davranışındaki Uzun Vadeli
Eğilimlerin Açıklanması: Anket
ve Sicil Verilerinden Elde
Edilen Kanıtlar

■ Gerilime Rağmen Dayanıklı:
Aile Yapıları İçindeki Yetişkin
Kardeş İlişkileri

Contemporary Drug Problems

Contemporary Drug Problems, alkol ve diğer psikoaktif maddelerin kullanımına ilişkin sosyal bilimler alanındaki araştırmaları yayımlayan uluslararası ve disiplinler arası bir dergidir. Dergi; uyuşturucu kullanımı ve buna bağlı sorunları sosyal, kültürel, politik, tarihsel, hukuk ve ekonomik bağlamlarıyla ele alan çalışmalara odaklanmakta; özellikle nitel araştırmalar, tarihsel incelemeler ile politika ve hukuk analizleri gibi özgün çalışmalara yayınlarında yer vermektedir.

Kişisel Deneyimlerden Profesyonel Uygulamaya: Norveç'te Bağımlılık Tedavisinde Zorluklar ve Elde Edilen Bulgular

From Lived Experience to Professional Practice: Challenges and Insights in Norwegian Addiction Treatment

Geçmişte bağımlılık sürecini yaşamış ve daha sonra bağımlılık tedavi hizmetlerinde profesyonel olarak çalışan kişilere odaklanan bu araştırma, kişisel deneyimin hizmet sunumuna katkıları ile beraberinde getirdiği etik ve mesleki zorlukları incelemektedir. Araştırmada, Norveç ve ABD'deki akran destek sistemleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, bu yaklaşımın politika ve uygulamaya yansımaları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Norveç'te bağımlılık tedavi hizmetleri, evrensel sağlık sistemi kapsamında ücretsiz sunulmakta ve eğitilmiş profesyoneller tarafından yürütüldüğü ifade edilmiştir. Hizmetlerin, ülke genelinde eşitlik ve standartlaşmayı sağlayacak şekilde devlet tarafından düzenlendiği de belirtilmiştir. ABD'deki akran desteğinin ortaya çıkışı ele alınmış; bağımlılıktan iyileşen bireylerin tedavi sürecinde rol model olarak yer aldığı iyileşme odaklı yaklaşımın gelişimi açıklanmıştır. Norveç ve ABD'deki akran desteğini özetlemekle başlayan çalışma, ardından Norveç'te profesyonel olarak görev yapan altı kişiyle gerçekleştirilen nitel görüşmeleri analiz etmiştir.

AMAÇ

Araştırma, profesyonellerin bağımlılık ve iyileşme deneyimlerini geçmişteki ve mevcut rollerinde nasıl kullandıklarını ve bu deneyime ilişkin yaklaşımlarının eğitim ile mesleki deneyim doğrultusunda nasıl şekillendiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte deneyimlerini, mesleki çerçeveler ve kurumsal beklentiler özelinde nasıl kullandıklarını incelemek de amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

- **Metodoloji:** Araştırma, Richard Swedberg'in tümevarımsal akıl yürütmeye dayalı keşifsel araştırma ilkelerinden ilham almıştır. Kavram ve teori üretiminde Aksel Tjora'nın metodolojik rehberliği takip edilmiştir. Araştırmada, Norveç'te bağımlılık hizmetlerinde kişisel deneyime sahip profesyonellere ilişkin kuramsal bilgi ve kavramsal çerçevenin sınırlı olması nedeniyle bu yaklaşımların tercih edildiği belirtilmiştir.

- **Veri Toplama:** Araştırmada, bağımlılık ve iyileşme deneyimine sahip, daha önce akran destek görevlisi olarak çalışmış ve resmî mesleki eğitim alan 6 profesyonel katılımcıdan elde edilen bulgular kullanılmıştır. Görüşmeler 40 dakika ile 2 saat arasında sürmüştür.
- **Veri Analizi:** Görüşme verileri anonimleştirilerek MAXQDA yazılımında aşamalı tümdengelimli tümevarım (*stepwise-deductive induction*, SDI) yaklaşımıyla analiz edilmiş; kodlama sonucunda elde edilen temalar arasından bu çalışma kapsamında erken deneyimler, rol beklentileri ve değişimler olmak üzere üç temel tema değerlendirilmiştir.

BULGULAR

1. Profesyonel eğitim, kişisel deneyimin tek başına yeterli olmadığına ilişkin farkındalığı artırmaktadır.

Katılımcılar, akran çalışanı olarak görev yaptıkları dönemde kendi iyileşme deneyimlerini ve kullandıkları yöntemleri tüm hastalar için geçerli bir çözüm olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir. Ancak profesyonel eğitim ve mesleki deneyim kazandıkça, kişisel deneyimin tek başına yeterli olmadığını, tedavi sürecinin kanıta dayalı yaklaşımlarla desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Profesyonel eğitim ve kanıta dayalı bilgi edinimi, katılımcıların geçmişteki yaklaşımlarını sorgulamalarına ve bir tür “kişisel kriz” yaşamalarına neden olmuştur. Eğitim sonrası uzmanlar, bağımlılıktan kurtulmanın karmaşıklığını ve hastaların çeşitli sorunlarını fark ederek, kendi deneyimlerini tek doğru olarak dayatmaktan vazgeçmiş ve daha esnek bir yaklaşım benimsemişlerdir.

2. Kurumsal beklentiler, kişisel deneyimlerin paylaşımını sınırlandırabilmektedir.

Katılımcılar, kişisel deneyimlerini paylaşırken kurumun yaklaşımıyla uyumlu söylemleri aktarmalarının beklendiğini ifade etmiştir. Kurumsal anlayışla çelişen deneyimlerin paylaşılmasının sınırlandırılması, kişisel anlatıların yeniden şekillendirilmesine ve öz sansüre yol açabilmektedir.

3. Kişisel deneyimin profesyonel kullanımı daha net mesleki çerçeveler gerektirmektedir.

Araştırma, kişisel deneyimlerin profesyonel rollere dâhil edilmesinin karmaşık bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar, kişisel deneyimlerini nasıl paylaşımları gerektiğine ilişkin beklentilerle karşılaştıklarını; ancak açık rol tanımları, etik yönergeler ve yerleşik ölçütlerin bulunmamasının belirsizlik yarattığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda araştırma, profesyonellerin özerkliğini gözetken kılavuzlar geliştirmeye ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

SONUÇ

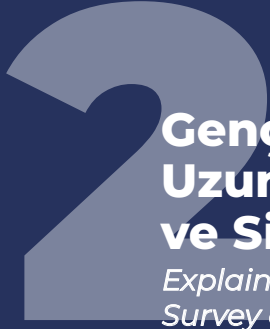
Çalışma, Norveç'te akran çalışanların ve yaşanmış deneyime sahip profesyonellerin rollerine ilişkin net bir ulusal çerçevenin eksik olduğunu ortaya koymaktadır. ABD'deki yapılandırılmış sistemlerin aksine, Norveç'teki belirsizlik; rol karmaşasına, etik sınırların ihlal edilme riskine yol açabilmektedir. Bununla birlikte

eğitimli profesyonellerin, deneyimlerini tamamlayıcı bir araç olarak kullandıklarında hasta bakımı konusunda belirgin bir derinlik katacakları da ifade edilmiştir. Sonuç olarak, kişisel deneyimlerin bağımlılık tedavi hizmetlerine entegrasyonu sürecinde ortaya çıkan rol ve etik sorunlarının daha iyi anlaşılabilmesi için bu alanda daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır.

Kaynak: Recke, L., & Nygård, M. (2025). From lived experience to professional practice: Challenges and insights in Norwegian addiction treatment. *Contemporary Drug Problems*, 52(4), 467-487.
<https://doi.org/10.1177/00914509251334924>

Crime & Delinquency

Crime & Delinquency, kriminoloji ve ceza adaleti alanında politika odaklı özgün araştırmalar yayımlayan hakemli bir dergidir. Dergi, ceza adaletinin sosyal, politik ve ekonomik boyutlarını ele almakta; bununla birlikte mağdurları, suçluları, mahkemeleri ve yaptırımları da konu edinmektedir. Bu bağlamda ceza adaleti alanındaki politika yapıcılar, akademisyenler, yöneticiler ve araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Gençler Arasında Suçluluk Davranışındaki Uzun Vadeli Eğilimlerin Açıklanması: Anket ve Sicil Verilerinden Elde Edilen Kanıtlar

Explaining Long-Term Trajectories in Youth Delinquency: Evidence From Survey and Register Data

Finlandiya’da gençlerin suç oranlarının azaldığı ifade edilmiş; bu düşüşün nedenlerini ortaya koymak amacıyla hırsızlık ve saldırı suçlarındaki eğilimler anket ve kayıt verileri kullanılarak incelenmiştir. Araştırmada, genç suçluluğundaki azalmanın büyük ölçüde riskli davranışlar, okul devamsızlığı ve alkol tüketimindeki düşüş ile ilişkili olduğu, kayıt verilerinde ise anne eğitimi ve anne yaşının öne çıkan faktörler olduğu belirtilmiştir. Çalışmada kullanılan veri setleri baz alınarak; ebeveyn kontrolü, gençlerin riskli davranışları, günlük rutinler ve aktiviteler, annenin sosyoekonomik geçmişi ve annelerin suç işleme davranışlarının rolleri incelenmiştir. Bu bağlamda aşağıdaki araştırma soruları ele alınmıştır:

- **RQ1:** Ebeveyn kontrolü düzeylerindeki, gençlerin riskli davranışlarındaki günlük rutinlerindeki ve tutumlarındaki kuşak düzeyindeki değişiklikler, 2004 ve 2020 yılları arasında şiddet ve mülkiyet suçlarına ilişkin anket tabanlı verilerdeki düşüş eğilimlerini açıklayabilir mi?

- **RQ2:** Annelerin sosyoekonomik geçmişi ve suç işleme davranışlarında kuşaklar boyunca gözlenen değişimler, çocuklarının polis kayıtlarına yansıyan hırsızlık ve saldırı suçlarındaki değişimi açıklamakta etkili midir?

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, Finlandiya’da genç suçluluğunda gözlemlenen uzun vadeli eğilimleri anlamaktır. Bu bağlamda odak noktası ise iki suç türü olarak saldırı ve hırsızlık olmuştur.

YÖNTEM

- **Veri Toplama:** Çalışmada, 2004-2020 yılları arasında gerçekleştirilen Finlandiya Öz Bildirimli Suçluluk Çalışması kapsamında 15-16 yaş grubundaki gençlerden elde edilen anket verileri ile 1986-2000 yılları arasında doğan 906.606 bireye ait ulusal kayıt verileri kullanılmıştır. Anketlerde son 12 aya ilişkin okul devamsızlığı, alkollü araç kullanımı, esrar kullanımı, aylık alkol kullanımı,

yüksek risk alma, risk rutinleri, ebeveyn kontrolü gibi değişkenler değerlendirilirken; kayıt verilerinde polis kayıtlarına geçen hırsızlık ve saldırı suçları ile çocuklara ve annelere ait sosyodemografik bilgiler analiz edilmiştir.

- **Veri Analizi:** Anket ve kayıt verileri, genç suçluluğundaki değişimin çeşitli bağımsız değişkenlerdeki değişimle ne ölçüde açıklanabildiğini incelemek amacıyla analiz edilmiştir. Bu kapsamda, gözlemlenen ve tahmin edilen suç oranlarını hesaplamak için iç içe geçmiş lojistik regresyon modelleri kullanılmıştır. Bireysel risk faktörlerinin suç davranışındaki değişime katkısı incelenmiş; iç içe geçmiş doğrusal olmayan modellerde katsayı değişimlerinin doğru yorumlanabilmesi amacıyla KHB yöntemi uygulanmıştır.

BULGULAR

1. Değişen Günlük Rutinlerin Belirleyici Rolü ve Ebeveyn Kontrolü

- Anket bulgularına göre, gençlerin günlük yaşam tarzlarındaki değişimler suç düşüşünün en önemli nedenidir. Özellikle aylık alkol tüketimindeki azalma, okul asma oranlarındaki düşüş ve riskli davranışların azalması, şiddet içeren suçlarındaki düşüşü açıklayan temel faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte çalışma, ebeveyn kontrolünün suç oranlarındaki düşüşe katkısının sınırlı, hatta bazı durumlarda negatif olduğunu göstermektedir.

2. Anneye İlişkin Faktörler ve Genç Suçluluğu

- Kayıt tabanlı bulgulara göre, annenin eğitim seviyesinin yükselmesi ve annelik yaşının artması, çocukların suç işleme olasılığını azaltan faktörler olarak saptanmıştır. Bununla birlikte annenin sosyal yardım alması ve suç işlemesi, çocukların suç işleme olasılığının daha yüksek olması ile ilişkili görülmüştür.

3. Kuşaklar Arası Suç Eğilimleri

- Kayıt tabanlı bulgulara göre, şiddet suçlarının 1986-1996 kuşakları arasında istikrarlı seyredip 2000 kuşağında yarı yarıya azaldığını; mülkiyet suçlarının ise 1994 kuşağında yaklaşık %5'e kadar yükselip 2000'lerde hızla düştüğünü göstermektedir. Bu durum, her iki suç türünün farklı zaman dilimlerinde farklı dinamiklerden etkilendiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Araştırma, Finlandiya'daki genç suçluluğundaki düşüşün temel itici gücünün, dışsal kontrol mekanizmalarından (ebeveyn baskısı gibi) ziyade, gençlerin kendi davranış ve sosyal rutinlerindeki değişimler olduğunu ortaya koymaktadır. Politika açısından, genç suçluluğunu azaltmaya yönelik müdahalelerde alkol kullanımının önlenmesi, gençlerin denetimli sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi gibi konular ele alınmıştır. Araştırmada, gençlerin daha az riskli davranış sergilemelerinin ve alkol kullanımındaki azalmanın nedenlerinin, genç suçluluğundaki değişimi anlamak

açısından gelecekte de takip edilmesi,
araştırılması gereken önemli konular
olduğu vurgulanmaktadır.

Kaynak: Näsi, M., Aaltonen, M., Kaakinen, M., Suonpää, K., & Martikainen, P. (2025). Explaining long-term trajectories in youth delinquency: Evidence from survey and register data. *Crime & Delinquency*, 71(13-14), 4116-4145. <https://doi.org/10.1177/00111287241295982>

Current Sociology

Current Sociology, sosyoloji alanındaki güncel tartışmaları ele alan hakemli uluslararası bir dergidir. Dergi, sosyolojinin teori, yöntem ve kavramlarına ilişkin çalışmaların yanı sıra ulusal ve bölgesel gelişmelere ilişkin araştırmalara yer vermektedir. Dergi, sosyologların çağdaş toplumsal sorunları anlamaya yönelik özgün araştırmaları ve yenilikçi eleştirel değerlendirmelerine yer vermektedir.

Gerilime Rağmen Dayanıklı: Aile Yapıları İçindeki Yetişkin Kardeş İlişkileri

Durable Despite Tension: Adult Sibling Relationships Within Family Figurations

Araştırmada, Finlandiya’da aile kurma yaşam evresindeki kadın ve erkeklerin kardeş ilişkileri ele alınmış; yetişkin kardeş ilişkilerinin aile ve akrabalık ilişkileri ağı içinde nasıl deneyimlendiği incelenmiştir. Bu bağlamda Elias’ın figürasyon kavramı ve Smart’ın aile ilişkilerinin iç içe geçmişliği kavramından yararlanılmıştır. Smart’ın, bireylerin yaşamlarının maddi, duygusal ve metaforik düzeylerde iç içe geçtiğini, bu durumun ise ilişkilerin sürekliliğini güçlendirdiğini savunduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte Elias’ın, figürasyonu birbirine bağımlı bireylerin oluşturduğu ve sürekli değişim gösteren bir ilişki örüntüsü olarak tanımladığı ifade edilmiştir. Bu çalışma, bahsedilen kavramlar çerçevesinde kardeşlik ilişkilerini ele almıştır.

AMAÇ

Bu makalenin temel amacı, yetişkinlerin kardeşlik deneyimlerini aile figürasyonları bağlamında analiz etmektir.

YÖNTEM

- **Metodoloji:** Çalışmada, kişisel ilişkileri incelemek için (kon)figürasyonel yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım, hem bireysel deneyimlere hem de bu ilişkilerin parçası olduğu figürasyonun yapısına odaklanmayı sağladığı yönüyle açıklanmıştır.
- **Veri Toplama:** Bu çalışmanın veri kaynağı, 2014-2015 yıllarında gerçekleştirilen 32 yarı yapılandırılmış mülakatlardan oluşmaktadır. 16 kadın ve 16 erkek ile yapılmış yarı yapılandırılmış görüşmeler 1-2 saat sürmüştür.
- **Veri Analizi:** Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada tematik kodlamalar yapılmış; bu süreçte Atlas.ti yazılım programı kullanılmıştır. Tematik kodlamalar iki turda gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

- **Gerginliklere Rağmen Dayanıklılık**

Çalışmanın bulgularına göre, bazı kardeş ilişkileri borç para alıp verme veya partner seçimleri gibi konularda yaşanan gerginliklere rağmen yine de sürdürülmektedir. Burada ebeveynlerin ve akrabaların arabulucu rolü görebildikleri de ifade edilmiştir. Aile yapısının önemi bu noktada dile getirilmiş; aile ve akraba desteğinin yokluğunun kardeşlik ilişkilerini de daha dayanıksız hale getirebileceği ifade edilmiştir. Çalışmada, figürasyonun gergin kardeş ilişkilerinin sürdürülmesinde etkili olduğu ve kardeşler arasındaki iletişimin kültürel bir beklenti olarak devam ettiği ifade edilmiştir.

- **Aile Yapısındaki Değişimlerin Kardeş İlişkilerini Dönüştürmesi**

Bulgular, kardeş ilişkilerinin aile içindeki değişimlere göre şekillendiğini göstermiştir. Örneğin, bir kardeşin yeni bir partnerle aileye girmesi tüm grubun dinamiklerini değiştirerek kardeşleri birbirine yakınlaştırabilmektedir. Bununla birlikte çocuk sahibi olmak, kardeşler arasındaki ilişkiyi değiştirebilen ve görüşme sıklığını artırabilen bir etken olarak öne çıkmaktadır.

- **Paylaşılan Deneyimler ve Hatıraların Bağlayıcı Gücü**

Çocukluktan yetişkinliğe uzanan ortak geçmiş ve ailevi trajediler, kardeşlik bağının temelini oluşturmaktadır. Bulgular, ortak kayıp veya keder gibi durumların kardeşleri birbirine bağladığını göstermektedir. Bununla birlikte kardeşler arasındaki ilişkinin çocuk sahibi olma gibi yaşam deneyimlerinin ortaklaşmasıyla kuvvetlenebildiği, farklı yaşam deneyimlerinin ise ilişkide mesafe yaratabildiği ifade edilmiştir. Bu durum ortak deneyimlerin yetişkinlikteki kardeş ilişkileri üzerindeki etkisini göstermektedir.

SONUÇ

Çalışma, kardeş ilişkilerinin aile ve akrabalık ağındaki değişimlerle birlikte dönüşmesine rağmen, bireylerin bu ilişkileri sürdürme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, tüm gerilim durumlarına rağmen “iletişim bir şekilde devam eder” algısının olduğunu ortaya koymaktadır. Bu noktada destekleyici aile ilişkileri de önemli görülmüş; aile üyelerinin arabuluculuk rolleri de gözlemlenmiştir. Çalışmada üç temel dinamik vurgulanmıştır. Bunlardan ilki, tüm gerilim ve çatışmalara rağmen kardeşlik ilişkinin devam ettiği olurken; ikincisi figürasyondaki değişimlerin kardeşlik

ilişkilerini de etkilediği olmuştur. Üçüncü dinamik ise kardeş ilişkilerinin ortak deneyimlere bağlı olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Çalışma, kardeş ilişkilerinin diğer

ilişkiler ve toplumsal değişimlerle birlikte dönüşen dinamik bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynak: Näsi, M., Aaltonen, M., Kaakinen, M., Suonpää, K., & Martikainen, P. (2025). Explaining long-term trajectories in youth delinquency: Evidence from survey and register data. *Crime & Delinquency*, 71(13-14), 4116-4145. <https://doi.org/10.1177/00111287241295982>

